

Anmälan mot Polismyndigheten gällande hanteringen av ärenden om ringa bedrägeri

Bakgrund

Den 21 juni 2023 skickade en gruppchef vid Polisens kontaktcenter i region Väst (PKC) ett mejl med rubriken ”Fråga om swish-ärenden” till poliskommissarien AA. I mejlet frågade gruppchefen i huvudsak om det stämmer att bedrägerisektionen lägger ned samtliga ärenden där beloppet understiger 500 kronor. Gruppchefen frågade även om PKC i sådana fall ska hålla förhör i de ärendena. Dagen efter svarade AA, som var PKC:s representant vid samverkan med bedrägerisektionen, med följande mejl.

De lägger ned alla ringa bedrägerier d v s under 1250:- vilket vi är några som reagerat på för det innebär att de legaliserat ringa bedrägeri. Men eftersom de lägger ned alla sådana ärenden så är det ingen idé att vi håller förhör eller begär in tieto och filmer i sådana ärenden. Skicka dem direkt till bedrägeri så får dem själva fulavskriva.

En tillförordnad gruppchef vidarebefordrade senare mejlet från AA till bl.a. BB, förundersökningsledare vid PKC.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 5 juli 2023 förde BB fram klagomål mot Polismyndigheten. Han uppgav bl.a. att det av AA:s mejl framgår att bedrägerisektionen i region Väst kategoriskt lägger ned samtliga anmälningar om ringa bedrägeri enbart på grund av att beloppet understiger 1 250 kronor. BB uppgav även att förundersökningsledare vid PKC därför uppmanas att inte vidta några initiala utredningsåtgärder i sådana ärenden.

Utredning

JO uppmanade Polismyndigheten att yttra sig. Myndigheten skulle bl.a. yttra sig över det som förs fram i anmälan om att förundersökningar om ringa bedrägeri rutinmässigt läggs ned i polisregion Väst.

Polismyndigheten (juristen CC) yttrade sig till JO den 23 oktober 2023 efter att upplysningar lämnats av AA, Sektionsledningen för polisregion Väst, Nationellt bedrägericentrum (NBC) och Nationella operativa avdelningen (Noa).

Polismyndigheten redogjorde för de upplysningar som inkommit.

AA anförde i huvudsak följande. Han skickade mejlet till gruppchefen efter ett möte med bedrägerisektionen i polisregion Väst. Det han menade var endast att PKC ska ta emot anmälan och översända ärendet till bedrägerisektionen för en sammantagen bedömning och beslut. I det avseendet skickade han ett bristfälligt svar. Det regelverk som Polismyndigheten har att tillämpa, däribland reglerna om förundersökningsbegränsning, innebär att utredningsresurser endast ska läggas på misstankar som förväntas ge påföljdseffekt vid lagföring. Det medför i praktiken att anmälningar om ringa bedrägeri i stor omfattning läggs ned genom förundersökningsbegränsning. I region Väst har det framhållits att ärendesamordning och urval av vad som ska förundersökningsbegränsas i största mån bör åligga den samordnande enheten. Polisområdena i region Väst har uttalat att de själva vill samordna sina ärenden för att kunna ta rätt beslut.

Sektionsledningen för polisregion Väst anförde bl.a. följande. Enligt den rutin som PKC arbetar utifrån ska förhör hållas i alla bedrägeriärenden. I Swish-ärenden begärs även information in via Tieto. Rutinen har tagits fram tillsammans med bedrägerisektionen. Sektionsledningen har inte informerats om att rutinen skulle ändras. Den kommunikationsväg som förekommit i detta fall är inte förenlig med hur ledningen anser att nya rutiner bör förmedlas till sektionens medarbetare. Det finns behov av att framöver förtydliga mandatet att ändra rutiner och vilka kommunikationsvägar som ska användas.

NBC anförde i huvudsak att det grundläggande arbetssättet för att utreda bedrägerianmälningar är detsamma som för andra brottsutredningar.

Noa anförde bl.a. följande. Noa har inhämtat synpunkter från NBC som i stort kan ställa sig bakom det som AA anført i sitt yttrande. Det är olyckligt att AA:s mejl kan ha uppfattats som att alla ringa bedrägerier läggs ned och att PKC inte bör slösa med resurser genom att vidta initiala utredningsåtgärder eftersom det inte var AA:s intention. I anmälan beskrivs ett arbetssätt som innebär mer mekaniska förvaltningsåtgärder utifrån en beloppsmall, snarare än aktiva utredningsåtgärder. Ett sådant arbetssätt saknar stöd i författning och Polismyndighetens styrdokument. Viss utredning måste alltid ske innan ett beslut om att lägga ned en förundersökning meddelas.

Polismyndigheten redogjorde för rättslig reglering och redovisade i huvudsak följande bedömning.

Utredningen ger inte stöd för påståendet att anmälningar om ringa bedrägeri rutinmässigt läggs ned utifrån en viss beloppsgräns eller att det lämnats direktiv om en sådan hantering. Uppgifterna i anmälan motsägs av att drygt 20 procent

av de ärenden som redovisas i polisregion Väst avser ringa bedrägeri. En stor del av de anmälda ringa bedrägeribrotten läggs visserligen ned, men utredningen visar inte annat än att detta är förenligt med Polismyndighetens riktlinjer och reglerna om förundersökningsbegränsning. Uppgifterna i AA:s mejl ger alltså inte en fullständig bild av hur anmälningar om ringa bedrägeri hanteras, vilket AA själv bekräftat.

BB kommenterade remissvaret.

Bedömning

Det har kommit fram att Polismyndigheten inte har några riktlinjer om att anmälningar om ringa bedrägeri rutinmässigt ska läggas ned utifrån en beloppsgräns. Det förhållandet att en stor andel av de ringa bedrägeribrott som anmäls i region Väst läggs ned, kan inte i sig anses utvisa att en sådan hantering förekommer i praktiken. Uppgifterna i Polismyndighetens yttrande talar också emot att så är fallet.

Det framgår av utredningen att den hantering som AA gett uttryck för i sitt mejl har saknat stöd i PKC:s arbetsrutin. Det har inte kommit fram att det finns några riktlinjer inom Polismyndigheten som uppmanar förundersökningsledare vid PKC att avstå från att vidta initiala utredningsåtgärder vid anmälningar om ringa bedrägeri. Jag noterar att sektionsledningen för region Väst har ansett att den kommunikationsväg som förekommit i detta fall inte varit förenlig med hur nya rutiner bör förmedlas. Sektionsledningen har också uppgett att det finns behov av att förtydliga mandatet att ändra rutiner och vilka kommunikationsvägar som ska användas.

AA:s uppgifter i mejlet, inte minst det han skriver om ”fulavskrivning”, väcker dock onekligen frågor om huruvida reglerna om förundersökningsbegränsning tillämpas på ett korrekt sätt i bedrägeriärenden inom polisregionen. Det är däremot svårt att dra några generella slutsatser av AA:s mejl och jag saknar i övrigt underlag för att uttala mig om detta.

Jag kan få anledning att återkomma till frågan om en polisiär undersökningsledares möjligheter att besluta om förundersökningsbegränsning. Tills vidare nöjer jag mig med att erinra om att det endast är under de i 23 kap. 4 a § rättegångsbalken angivna förutsättningarna som en sådan åtgärd får vidtas.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Mauro Villaggi har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.

Sändlista

BB

Polismyndigheten, rättsavdelningen (A398.696/2023)